

YOKSULLUKLA MÜCADELEDE İŞKUR'UN ETKİNLİĞİ VE İSTİHDAMA ETKİSİ EFFICIENCY OF İŞKUR IN COMBATING POVERTY AND ITS IMPACT ON EMPLOYMENT

Salih ÇİFTÇİ¹, Mesut KAYAER²

1. Dr. Öğr. Üyesi, Bartın Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, sciftci@bartin.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-0574-2164>
2. Dr. Öğr. Üyesi, Bartın Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, mkayaer@bartin.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-3682-5958>

Öz

Bu çalışmada, Türkiye'de yoksullukla mücadelede Türkiye İş Kurumu'nun istihdama yönelik yapmış olduğu faaliyetler incelenmiştir. Kurum, yoksulluğun azaltılması amacıyla kişileri istihdam etmek için çeşitli konularda meslek edindirme kursları düzenlemektedir. Kurum tarafından düzenlenen kurslarda, belediyeler genellikle etkin rol oynamaktadır. Çünkü pek çok kurs belediyelerin bünyesinde gerçekleştirilmektedir. Çalışmada kurum tarafından düzenlenen meslek edindirme kurslarının son yirmi yıl içerisinde ki istihdam verileri incelenmiştir. Kurum tarafından istihdama yönelik verilerin açıklandığı en son yıl olan 2021 ile 2000 yılı istihdam oranları karşılaştırılmalı olarak analiz edilmiştir. Son yirmi yıllık süreçte, mesleklere yönelik açılan kurs programları hemen hemen aynı olmakla birlikte, istihdam edilmede kamu ve özel sektörün etkinliğinde önemli değişimler bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, İstihdam, İŞKUR, Mesleki Eğitim Kursu

Abstract

In this study, the employment-oriented activities of the Turkish Employment Agency in combating poverty in Turkey were examined. The institution organizes vocational courses on various subjects in order to employ people for the purpose of reducing poverty. In the courses organized by the institution, municipalities usually play an active role. Because most of the courses take place within the municipality. In the study, the employment data of the vocational training courses organized by the institution in the last twenty years were examined. The employment rates of 2021, which is the latest year for which data on employment are announced by the Agency, and 2000, are analyzed comparatively. In the last twenty years, although the course programs for the professions have been almost the same, there have been significant changes in the effect of the public and private sectors in employment.

Keywords: Poverty, Employment, İŞKUR, Vocational Training Course

Makale Türü Araştırma Makalesi	Article Type Research Article
Başvuru Tarihi 12.04.2023	Application Date 04.12.2023
Yayına Kabul Tarihi 23.08.2023	Admission Date 23.08.2023

DOI

<https://doi.org/10.30798/makuiibf.1281651>

EXTENDED SUMMARY

Research Problem

The aim of this study is to examine the effectiveness of İŞKUR in combating poverty. The employment data of the institution that provides employment opportunities and job placement to people through vocational courses in the last twenty years has been examined. It has been determined that there have been significant changes in the twenty years according to the education, age and employment fields of the trainees employed by the public and private sectors, who inform the institution of their labor needs.

Research Questions

Does the anti-poverty institution have an impact? To what extent are angel training courses preferred by people? In which sectors and at what rate are the trainees participating in the courses organized by the institution employed? Does the public sector have an effect on the employment of people?

Literature Review

Migration from rural areas to big cities has been increasing rapidly in Turkey for various reasons in recent years. Poverty, unemployment and problems in family relations with migration negatively affect the social balance of the society. Poverty, which has economic as well as political, social and cultural dimensions, is mainly the result of many reasons. Many reasons trigger poverty, such as rapid population growth, migration, lack of investments, insufficient education, and inability to create new job areas. The main problem of fighting poverty is to balance labor supply with demand. To create this balance is to ensure the employability of the workforce through vocational training. Because poverty can only be avoided by finding jobs and employing people. It cannot be said that the concept of poverty, which is considered as a multi-sided and complex phenomenon, has an objective definition that is accepted by everyone. The phenomenon of poverty has a subjective character in general. In the simplest sense, it is defined as the state of being inadequate and deprived in meeting the physical goods or services needs due to the fact that the basic needs of the individuals exceed the possibilities they have (Sapancalı, 2003). Therefore, while defining the concept of poverty, it is seen that more individuals are taken into consideration and the values that the individual has are emphasized. It is seen that it is defined as not having sufficient financial resources to meet the basic needs of individuals (Coudouel, 2002).

Methodology

In the research, the data announced annually by İŞKUR were examined. The time dimension of the research covers the years 2000 and 2021. Employment rates were calculated by taking into account the years in question. The labor force requirement reported to the institution and the rate of employment by the institution were examined comparatively. Again, by examining the data announced by the institution, the distribution of employed people by education, age, gender and sectors was analyzed, and the effectiveness of the institution in reducing poverty was measured.

Results and Conclusions

When we look at the courses organized by İŞKUR, more than ninety courses were organized in various professions in 2021, similar to the year 2000, as it was twenty years ago. As a result of these courses, more than one million people were employed. Looking at the gender, education and age status of those employed, it is seen that mostly the young population is employed. According to the education level, it is understood that as the education level of the people increases, the rate of application to the courses decreases. Again, it is seen that the majority of the trainees are men. Considering the educational status of those employed by the institution, it is clearly seen that there are differences in the twenty-year period. The most striking thing is the increase in the employment rate and number of those who do not have a diploma from any educational institution, have not even completed a primary school, but can read and write. According to the data of İŞKUR, which acts as an intermediary institution in the announcement and placement of the workforce needed by the public and private sectors, the rate of meeting the demanded workforce in 2000 was 95%. The rate of meeting the workforce demand in 2021 is 67%. This situation reveals that people's preferences are also effective in the fight against poverty. However, considering the types of poverty described above; Being or not working in a job or being employed or not is not an element that can be defined with poverty. The definition of this situation can be made with "livelihood distress". Because, as in the past, today, many times, especially by politicians, placing people in a job, employing them or improving employment opportunities are expressed as a way of fighting against poverty. However, the situation emerging from the definitions of poverty shows that; The fact that a person is employed does not mean that he is not poor.

1. GİRİŞ

Yoksulluk kavramı genel olarak bir şeye muhtaç olma ya da bir şeylerden mahrum olmanın ifade edilme biçimidir. Günümüzde dünyanın farklı bölgelerinde olduğu gibi Türkiye’de de insanların, temel ihtiyaç maddeleri başta olmak üzere, insanca yaşamak için gerekli olan toplumsal bazı ihtiyaçlardan mahrum oldukları veya diğer bir söylemle sosyal yardıma muhtaç oldukları görülmektedir.

Türkiye’de son yıllarda, çeşitli sebeplerle kırsal alandan büyük şehirlere göçün olduğu bilinmektedir. Hatta günümüzde alışıla gelen kırdan kente göç olgusunun yanında artık, kentler arasında da göç hareketleri yaşanmaktadır. Göçle birlikte toplumun sosyal dengesini bozan yoksulluk, işsizlik, aile ilişkilerinde yaşanan sorunlar gibi olumsuzluklar aynı zamanda aile düzenini de olumsuz yönde etkilemektedir. Eğitim seviyesinin düşüklüğü, dış destekten mahrum olma, sorunlarla baş edebilmede bilinç eksikliği gibi yoksulluk temelli nedenlerle insanların, yeni duruma yabancılaştığı, kültürel farklılık nedeniyle de sosyal yalnızlık içine düştükleri söylenebilir. Bu nedenledir ki; Türkiye’de yoksulluğun azaltılmasına yönelik uygulanan sosyal politikaların geliştirilmesinde ve uygulanmasında kamu yönetimi birimi içerisinde yetkili olan merkezi idarenin yanında, yerel yönetim birimleri de sosyal politikalar geliştirmektedir. Özellikle halka en yakın yönetim birimi olan belediyeler yoksulluğun azaltılmasına yönelik sosyal politika ve hizmet geliştirme ihtiyacı duymaktadırlar. Merkezi idare tarafından geliştirilen yerel düzeydeki sosyal politikaların başarılı olma düzeyinin artırılmasında yerel yönetimlerin dolaylı dolaysız desteği önemli rol oynamaktadır. Belediyeler tarafından yoksulluğun önlenmesine yönelik yapılan sosyal yardımların yanında en etkili uygulamaların başında, kişilerin meslek öğrenmesine katkı sağlayan mesleki eğitim kurslarıdır. Karşılıksız parasal ve sosyal destek sağlamaktan öte, kişileri kendi kendilerine yeterli hale getirme amacı taşıyan mesleki eğitim kursları, yoksullukla mücadelede önemli rol oynamaktadır. Bu anlamda mesleki eğitim kurslarının, istihdam ile yoksulluğun azaltılması arasındaki ilişkisinin önemi ortaya çıkmaktadır.

Ekonomik boyutu olduğu kadar siyasi, sosyal ve kültürel boyutları da bulunan yoksulluk esas olarak birçok nedenin bir sonucudur. Hızlı nüfus artışı, göç, yatırımların eksikliği, yeterli seviyede eğitim alamama, yeni iş alanlarının oluşturulamaması gibi pek çok neden yoksulluğu tetiklemektedir. Yoksullukla mücadelede temel sorun, işgücü arzı ile talebi dengeleyebilmektir. Bu dengenin oluşmasında mesleki eğitimler yoluyla işgücünün istihdam edilebilirliğini sağlamaktır. Çünkü yoksulluk ancak kişilere iş bularak ve onları istihdam ederek önlenir.

Yoksullukla mücadelede etkili yöntemlerin başında gelen mesleki eğitim kursları, mesleki açıdan kişilerin eğitilmesinde, bilgi ve becerilerinin artırılmasında, istihdamın artırılmasında ve meslek edinmede önemli yer tutmaktadır. Türkiye’de bu görevi üstlenen ve işgücü piyasası politikalarının uygulanmasında tam yetkili kurum olan Türkiye İş Kurumu (İŞKUR)’dur.

2. KAVRAMSAL OLARAK YOKSULLUK VE ÇEŞİTLERİ

Çok taraflı ve karışık bir olgu olarak değerlendirilen yoksulluk kavramının, herkes tarafından kabul gören objektif bir tanımının olduğu söylenemez. Yoksulluk olgusu genel anlamda sübjektif nitelik taşımaktadır. Yoksulluğun sübjektif niteliği, aynı zamanda ona çok boyutlu bir sorun olarak bakmamızı da gerekli kılmaktadır. Yalnızca iktisadi anlamda ya da politik boyutta bir sorun olarak görmekten öte sosyo-kültürel, sosyo-ekonomik çerçevelerinin de olduğu dikkate alınmalıdır.

Toplumların sahip olduğu temel değer yargılarına veya bireyin hükümlerine göre değişkenlik gösterebilen yoksulluk kavramı en basit anlamda, bireylerin temel ihtiyaçlarının imkânlarını aşması sebebiyle mal veya hizmete dair ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz ve mahrum kalma durumu olarak tanımlanmaktadır (Sapancalı, 2003).

Aralarında akrabalık bağı olup olmadığına bakılmaksızın, aynı konutta yaşayan, kazanç ve masraflarını ayırmayan kişilerin oluşturduğu haneyi ele aldığımızda yoksulluk öznel anlamda bireylerin temel gereksinimlerini karşılayabilecek yeterli maddi kaynağa sahip olamaması şeklinde tanımlandığı görülmektedir (Coudouel, 2002).

Dolayısıyla yoksulluk kavramı tanımlanırken daha çok bireyin dikkate alındığı ve bireyin sahip olduğu değerlere vurgu yapıldığı görülmektedir. Bireyin, günlük olağan yaşamın akışı içinde ve insan onuruna yakışmayacak yaşam standartlarından mahrum bırakan engeller üzerinden yoksulluğun tanımlanmaya çalışıldığı söylenebilir. Bu anlamda; sağlıksız çevre, eğitim seviyesinin düşüklüğü, temiz içme suyu ve sıhhi tesislere ulaşımın son derece zayıf olması, güvenlik unsurunun eksikliği, temel mal ve hizmetlere erişimin yetersizliği, kişinin hayatını daha iyi hale getirebilecek fırsatları değerlendirebilecek imkânı olamaması veya bu fırsatlardan mahrum olması ve düşük gelir gibi insani değerlere vurgu yapılan bir kavram olarak ele alınmaktadır (The World Bank, 2023).

Birey özneline ele alınan yoksulluk kavramının daha iyi anlaşılabilmesi ve belki de yoksullukla daha iyi mücadele edilebilmesi adına kavramın çeşitlendirildiği görülmektedir. Genel anlamda mutlak yoksulluk ve görelî yoksulluk olarak ikiye ayrılarak incelenen yoksulluk kavramı, daha sonraki süreçlerde farklı ayrımlarında göz önüne alınmasıyla; öznel yoksulluk, sübjektif yoksulluk, gelir yoksulluğu, insani yoksulluk, kırsal yoksulluk ve kentsel yoksulluk gibi kavramlarla daha da derinleştirilmiş ve çeşitlendirilmiştir.

2.1. Mutlak Yoksulluk

İnsanların ihtiyaçlarını karşılamada yeterli düzeyde maddi imkânlarla sahip olamamaları durumunu ifade etmek için kullanılmaktadır. Kabul edilebilir refah düzeyinin altında olma ve hayatın devamı için ihtiyaçları karşılayamıyor olma durumları ise mutlak yoksulluğun esas unsurları olarak ifade edilmektedir (Şenses, 2013).

Mutlak yoksulluğun tanımlanmasında dikkat çeken hususun aslında *geçim* kavramı olduğu görülmektedir. *Geçim* ise kişinin hayatını devam ettirebilmesi için asgari düzeydeki ihtiyaçların karşılanmasıdır. Geçim seviyesinin altında bir gelire sahip olanlar, mutlak yoksul düzeyinde nitelendirilmektedir. Çünkü bu gelir düzeyinde, ihtiyaç duyulan zorunlu hayati gereksinimler karşılanamamaktadır (Kaynak, 2007).

Mutlak yoksulların hayatlarını devam ettirebilmek için gerekli ve zorunlu kabul edilen gıdadan giyime, barınmadan sağlığa kadar insan onura yakışan en alt düzeydeki ihtiyaçlarını bile karşılama imkânlarının olmadıkları varsayılmaktadır. Bu anlamda mutlak yoksullar, aynı zamanda açlık sınırının altındaki kişiler olarak da adlandırılmaktadır (Altan, 2004).

2.2. Görelî Yoksulluk

Görelî yoksulluk, bireylerin toplumsallık olgusu gerçeğinden yola çıkarak yoksulluğu tanımlamaya çalışmaktadır. Toplum içinde en az yaşam standartlarını temin edemeyenler bu kavram içinde değerlendirilmektedir (Kaynak, 2007). Yaşam standartları belirlenirken, toplumun ortalama gelir düzeyi temel alınmakta ve onun altında kalan oran yoksulluk sınırı olarak belirlenmektedir. Daha çok az gelişmiş ülkelerde kalkınmanın göstergesinin bir ölçütü olarak ele alınan görelî yoksulluk kavramı; temel ihtiyaçlarını az çok karşılamakla birlikte, yeterli seviyede olamama durumu olarak da ifade edilmektedir. Bu anlamda refah düzeyi bakımından gelişmiş toplumlarda, yaşam kalitesini artıran, hayatı kolaylaştıran, vazgeçilemeyen günlük nesnel ev eşyalarının temininde zorluk çeken ailelerin ve bireylerin görelî yoksullar olduğu belirtilmektedir (Seyyar, 2005).

Görelî yoksulluk kavramı aynı zamanda gelişmiş ülke yoksulluğu şeklinde de tanımlanmaktadır (Erdem, 2003). Bireyin olağan sosyal hayatta kendisine yer edinebilmesi için gerekli kabul edilen mal ve hizmetlerin karşılığı olarak ödemesi gereken maliyetler söz konusu olduğundan, olağan sosyal hayat maliyetlerinin yüksek olması, bireyin olduğu kadar toplumun ve ülkenin gelişmişlik seviyesiyle ilişkilendirilmektedir. Bu kapsamda iki çeşit görelî yoksulluk bulunmaktadır. Bunlar; “Gelir Esaslı Görelî Yoksulluk” ve “Harcama Esaslı Görelî Yoksulluk” olarak edilir. TÜİK, gelirin %40 ile %60 arasındaki oranı, bireysel medyan sınırı olarak kullanılmaktadır. Türkiye’de bu oranı %50 olarak kabul edilmektedir ve bu oranın altında kalanlar yoksul olarak nitelendirilmektedir. Aynı oran harcama esaslı yoksulluk içinde kullanılmaktadır (TÜİK, 2023).

2.3. Öznel-Nesnel Yoksulluk

Öznel yoksulluk, yoksulluk çeşitleri içerisinde en az dikkate alınan kavramdır. Çünkü bu yoksulluk türü, kişilerin yoksulluğa bakış açılarına göre nitelik kazanmaktadır. Yani kişinin geliri ne olursa olsun, kendisini yoksul görüp görmemesiyle ilgilidir. Bu anlamda, kişilerin hissiyatı ile ilgili bir kavramdır.

Özne-Nesnel yoksulluk türünün, refah ve fayda olmak üzere iki yaklaşımının olduğu belirtilmektedir. Refah yaklaşımı kişilerin kendilerini yoksul olarak görüp görmediği ile ilgilenirken;

fayda yaklaşımı ise, yoksulluğun asıl belirleyicisi ya da göstergesi olan normatif değerlendirmelerle ilgilenmektedir. Öznel yoksulluk kişilerin gelir veya tüketim harcamalarını dikkate almamaktadır. Çünkü bu yoksulluk türünde kişinin tüketim tercihleri daha ön planda tutulmaktadır. Kişi temel ihtiyaç maddelerini tüketebildiği halde, tüketim alışkanlıkları sebebiyle tüketemediği daha lüks mallar için kendini yoksul hissedebilmektedir (Hacımahmutoğlu, 2009). İşte öznel ve nesnel yoksulluk kavramları, kişinin bu tüketemediği mallar üzerinden kendini yoksul hissetmesi durumudur.

2.4. İnsani Yoksulluk

İlk kez 1997 yılında kullanıldığı ifade edilen (Gündoğan, 2007) insani yoksulluk kavramı, kişinin asgari düzeyde yaşanabilirlikten ziyade katlanılabilir bir yaşam için ihtiyaç duyulan fırsatlara ve seçeneklere sahip olma durumu olarak tanımlanmaktadır (Kaynak, 2007).

Kişinin gelir seviyesinden ayrı olarak başta sağlık ve eğitim gibi kamu hizmetlerine ulaşamama, temiz su ve gıdadan yararlanamama gibi kamusal nitelikli hizmetlerden mahrum olma insani yoksulluk olarak tanımlanmaktadır. İnsani yoksulluk kavramının, gelir ve tüketim düzeyinden başka faktörlerin de yoksulluğu etkilediğine işaret etmek amacıyla ileri sürülen bir yoksulluk çeşidi olduğu ifade edilmektedir (Demiral ve Tutar, 2007).

2.5. Kırsal-Kentsel Yoksulluk

Yoksulluk olgusunun mekânsal olarak ayrıştırılmasının bir sonucu olarak ortaya çıkan kavramlardır. Kırsal yoksulluk; “bağımsızlık, güvenlik, sosyal kimlik, sosyal ilişkiler ve sosyal ilişkilerin niteliği, siyasi ve hukuki haklar, özsaygı, karar alma özgürlüğü gibi niteliksel unsurlara ulaşamama ve bu unsurlardan yoksun olma durumu” olarak ifade edilmektedir. Kentsel yoksulluğun ise tüketim ve gelir seviyesi gibi niceliksel unsurlardan yoksun olma durumu olduğu belirtilmektedir (Öztürk, 2008).

Aslında kırsal yoksulluk, kentsel yoksulluğu da tetikleyen bir unsurdur. Kırsal alandan kentsel alana göçü besleyen olgunun temelinde kırsal yoksulluk bulunmaktadır. Kentsel yoksulluk, sosyo-ekonomik yaklaşımlarla, kentin yoksul bölgelerinde yaşayanların kamu kaynaklarından yoksun oluşu, bireyler üzerinde yarattığı dengesizlik, düzensizlik ve işlevsizlik sonucu kaynaklara erişim konusunda meydana gelen yoksun olma durumu olarak tanımlanmaktadır. Yoksun olunan kaynaklar ise; başta kişilerin gelirine bağlı olmakla birlikte temiz suya ulaşamama, sağlık ve eğitim hizmetinden yeterince yararlanamama, ulaşım ve barınma sıkıntısı çekme, siyasi ve sosyal örgütlenmelere katılamama gibi pek çok alanı kapsamaktadır (Özcan ve Karakılçık, 2007).

Kentsel yoksulluğu tetikleyen bir diğer unsur ise küreselleşme süreci olduğu ifade edilmektedir. Kentsel alanlarda daha fazla hissedilir durumda olan küreselleşme sürecinin özellikle kentsel yoksulluğu artırıcı bir etki yaptığı belirtilmektedir. Ekonomik anlamda küresel dönüşümlerin ortaya çıkardığı fırsatlar ve krizler, kırsal alandan daha çok kentsel alanda etki yapmaktadır. Küresel

anlamda yaşanan ekonomik krizler, finansal sorunları da beraberinde getirmekte ve bu durumun kentsel yoksulluğu artırdığı ifade edilmektedir (Bıçkı ve Özgökçeler, 2009).

3. MESLEKİ EĞİTİM KURSLARI VE İSTİHDAM İLİŞKİSİ

Meslek edindirme kursları esas olarak hiç eğitim almamış, eğitimini tamamlayamamış ve eğitimin dışında kalmış kişilere mesleki bilgi ve beceri kazandırmak amacıyla düzenlenen kurslardır. Meslek sahibi olanlara ise işlerinde daha fazla ileri gitme, mesleği bulunmayanlara ise yeni iş kollarına göre meslek edindirme veya piyasaya yeni işgücü kazandırma gibi olanaklar sunmaktadır (Tez, 2014). Meslek edindirme kursları bireyleri mesleğe hazırlamakla beraber, istihdam etme ya da kendi işini kurma yolunda mesleki bilgi ve beceri kazandıran kurslar olarak ifade edilmektedir (Temiz, 2009).

Eğitimini yarım bırakmış ya da hiç eğitim görmemiş kişilerin; toplum içinde pasif birey durumundan çıkartılıp üreten birey durumuna getirmek, meslek edindirme kurslarının amacı olarak belirtilmektedir (Meriç, 2011). Bunun yanında işsizliği azaltmak, kişileri meslek sahibi yapmak, istihdam yaratmak, çalışmaya yönelik alışkanlık kazandırmak, okuma/yazma öğretmek gibi ekonomik, sosyal ve kültürel faktörler de meslek edindirme kurslarına ihtiyaç duyulmasının nedenleri olarak görülmektedir (Subaşı, 2016).

İŞKUR'un aktif işgücü programları kapsamında temel üç adet faaliyeti bulunmaktadır. Bunlar ilki mesleki eğitim kurslarıdır. "Mesleksizlikle Mücadele Ediyoruz" sloganıyla mesleki eğitim kursları düzenleyen İŞKUR'a göre mesleki eğitim kursları; işgücü piyasasının ihtiyaç duyduğu tüm meslek gruplarında işsizlerin niteliklerini geliştirerek istihdam edilebilirliklerini artırmak amacıyla yapılan meslek edindirme ve geliştirme kursları olarak tanımlanmaktadır. İkinci program ise işbaşı eğitim programlarıdır. İşbaşı eğitim programlarını "İşe Alacağınız Kişiyi İşbaşında Yetiştirin" şeklinde sloganlaştıran kuruma göre söz konusu bu program, işverenlere avantaj sağlamaktadır. Buna göre, işe alacağı kişiyi, kendi iş yerinde gözlemleyerek ve eğitim vererek daha doğru bir karar verme imkânı elde etmektedir. Üçüncüsü ise toplum yararına programlardır. Bu programda da afet ve acil durum halleri ile salgın ve diğer mücbir sebeplerde kamu hizmetlerinin devamlılığının sağlanmasında görev almak üzere işsizlerin geçici olarak çalıştırılmasıdır (İŞKUR, 2023a).

İŞKUR, mesleki eğitim kurslarına katılacak kursiyerlerden; "kendilerine kayıtlı işsiz olmak, 15 yaşını doldurmuş olmak, yetiştirilecekleri mesleğe uygun özelliklere sahip olmak, işverenin aradığı özel şartları taşımak, iş ve meslek danışmanlığı hizmetlerinden faydalanmış olmak ve emekli olmamak" şartlarını aramaktadır. Eğitimlere katılmaları ve kurs sonunda da istihdam edilmelerine engel durumları bulunmadığı il müdürlüğüne uygun görülen yükseköğretim ve açık öğretim öğrencileri de kurslara katılabilmektedir. Ayrıca tarımsal faaliyette bulunanlar ile isteğe bağlı sigortalı sayılanlar, sosyal yardım, engelli aylığı ile dul ve yetim aylığı alanlar da mesleki eğitim kurslarından yararlanabilmektedir. Kurslara devam zorunluluğu bulunmakta ve yalnızca sağlık izni verilmektedir.

Ancak en fazla 5 günlük sağlık izni dışında, hangi sebeple olursa olsun devamsızlık süresi kurs süresinin 1/10'unu aşması halinde kursiyerlerin kursla ilişiği kesilir (İŞKUR, 2023a).

Meslek edinme kursları en fazla 160 gün sürmektedir. Kursiyerler, bir günde en az beş saat, en fazla sekiz saat kurs görmektedirler. Günlük olarak ise kurslar, bir haftada en fazla altı gün ile sınırlandırılmaktadır. Haftalık kurs saati ise en an otuz, en fazla kırk saattir. Milli ve dini bayramlarda ve resmi tatil olan günlerde meslek edindirme kurslarında eğitim verilmemektedir. Söz konusu tatillerde ve yarım günlük tatiller de dâhil olmak üzere bu süreler toplam kurs günleri içerisinde sayılmamaktadır.

İŞKUR, mesleki eğitim kurslarının yanı sıra, kişilere meslek edinmeyle ilgili danışmanlık hizmeti de vermektedir. Bununla birlikte İŞKUR; “iş ve meslek danışmanlığı faaliyeti, iş ve meslek seçme aşamasında bulunan, meslek eğitimine başlayacak olan gençlere meslek danışmanlığı boyutunda, ilk kez çalışma hayatına atılacak olanlara, uzun süreli işsizlere, işsizlik sigortası ödeneği alan işsizlere, meslek edinmek, meslek değiştirmek, mesleğinde ilerlemek isteyen yetişkinlere iş danışmanlığı boyutunda bireysel ve gruplar halinde görüşmeler yapmak, onların meslek ve iş seçiminin önemi konusunda bilinçlenmelerine, işyerleri, meslekler ve eğitim olanakları hakkında bilgi sahibi olmalarına ve kendilerini tanımlarına yardımcı olmak” gibi hizmetler de sunmaktadır (İŞKUR, 2023a). Kurum tarafından verilen danışmanlık hizmeti, meslek eğitimi alacak olan kursiyerlerin, sahip oldukları niteliklerine göre hangi kurslara katılacağı bakımından önem taşımaktadır.

Kurum tarafından, mesleki eğitim kurslarına ek olarak; İşbaşı Eğitim Programları, Girişimcilik Eğitim Programları, Engelli ve Eski Hükümlülere Kendi İşini Kurma Desteği, Çalışanların Mesleki Eğitimi ve Toplum Yararına Programlar adı altında hizmetler de verilmektedir. Kursiyerlerin en çok ilgi gösterdiği kurslar ise kurum tarafından düzenlenen istihdam garantili kurslardır. Söz konusu kursları; özel ve kamu sektörü ile Sivil Toplum Kuruluşları ortaklaşa yürütmektedirler. Bu kurslar daha çok işsizlere yöneliktir ve eğitim yoluyla işgücü oluşturma programlarıdır. Genellikle işsiz olduğunu kuruma kayıt ettiren işsizler kurslara katılmaktadır. Kurslara katılan bireylerin en az %60'ının kurs bitiminde, özel veya kamu sektöründe zorunlu olarak istihdam edildiği ifade edilmektedir (Ünsal, 2013).

2021 yılında içinde İŞKUR tarafından; yaklaşık olarak 90'nın üzerinde farklı meslek dallarına işe yerleştirmeler gerçekleştirilmiştir. Kurum tarafından 2021 yılında toplam 1 milyon 292 bin 534 kişi istihdam edilmiştir. Bunlardan 24 bin 83 kişi kamu sektöründe, 1 milyon 268 bin 451 kişi ise özel sektörde bir iş kolunda yer almıştır. Tablo 1'de 2021 yılında kurum tarafından istihdam edilenlerin mesleklere göre dağılımları ve yine istihdam edilenlerin kamu ve özel sektöre göre ayrımları gösterilmiştir.

Tablo 1. 2021 Yılı İŞKUR Tarafından İstihdam Edilenlerin Mesleklere Göre Dağılımı

Meslekler	Açık İşler	Kamu	Özel	Toplam
Satış Danışmanı / Uzmanı	72.562	23	93.986	94.009
Konfeksiyon İşçisi	37.845	32	46.766	46.798
Turizm Ve Otelcilik Elemanı	44.028	99	45.154	45.253
Güvenlik Görevlisi	42.105	429	33.294	33.723
Garson (Servis Elemanı)	36.568	306	27.070	27.376
Diğer İmalat Ve İlgili İşçiler (Elle)	25.768	14	25.347	25.361
Perakende Satış Elemanı (Gıda)	7.938	1	25.308	25.309
Çağrı Merkezi Müşteri Temsilcisi	19.872	-	22.070	22.070
Makineci (Dikiş)	30.720	-	21.312	21.312
Büro Memuru (Genel)	16.096	219	19.583	19.802
Reyon Görevlisi	18.074	-	19.674	19.674
Dokuma Konfeksiyon Makineci	23.143	3	17.235	17.238
Diğer İmalat Ve İlgili İşçiler (Makine İle)	18.363	-	14.560	14.560
Market Elemanı	10.370	-	10.777	10.777
Kasiyer	14.538	25	10.455	10.480
Proses İşçisi	18.852	50	9.897	9.947
Müşteri Hizmetleri Görevlisi/Asistanı	2.377	-	9.487	9.487
Ön Muhasebeci	18.905	7	8.539	8.546
Motosikletli Kurye	12.375	-	7.858	7.858
Şoför-Yük Taşıma	21.170	63	7.340	7.403
Aşçı Yardımcısı	7.116	34	6.922	6.956
Hemşire	3.511	3	5.391	5.394
Metal Mamuller Montaj İşçisi	6.174	-	5.374	5.374
Ambar/Depo Görevlisi	12.672	15	5.053	5.068
Çağrı Merkezi Elemanı	5.185	0	4.619	4.619
Hasta Danışmanı	878	0	4.349	4.349
Müşteri Temsilcisi	3.311	-	4.307	4.307
Aşçı	10.374	61	4.181	4.242
Mermer İşçisi	7.465	-	4.232	4.232
Elektrikçi (Genel)	10.973	182	4.005	4.187
Sekreter	4.797	26	3.983	4.009
Meyve Sebze Ayıklama İşçisi	4.103	-	3.941	3.941
Diğer Öğretmenler	4.549	2	3.935	3.937
Şoför (Yolcu Taşıma)	7.302	63	3.864	3.927
Muhasebe Meslek Elemanı	4.025	3	3.896	3.899
Et Ve Et Ürünleri İşlemecisi	3.225	-	3.871	3.871
Madenci (Genel)	3.662	81	3.524	3.605
Temel İmalat (Talaşlı) Ve Montaj Eleman	1.412	-	3.535	3.535
İplik Eğirme Operatörü (Ring/Vater/Vargel)	5.382	-	3.281	3.281
Düz Dikiş Makineci	6.113	-	3.070	3.070
Gazaltı (Mıg-Mag) Kaynakçısı	17.043	1	3.007	3.008
Seramik İmal İşçisi	2.567	-	2.987	2.987
Kalite Kontrolcü	7.303	-	2.929	2.929
Sevkiyat Görevlisi	6.037	-	2.831	2.831
Ayakkabı İmalatçısı	4.485	-	2.813	2.813
Diğer Mobilyacılar Ve İlgili İşçiler	2.849	-	2.658	2.658

(Tablo 1'in devamı)				
Meslekler	Açık İşler	Kamu	Özel	Toplam
Fırıncı Ustası-Unlu Mamuller	2.411	43	2.585	2.628
Savunma Ve Güvenlik Meslek Elemanı	30	-	2.617	2.617
Lojistik Elemanı	2.059	2	2.571	2.573
Kablo Ağı Bantlama Elemanı	249	-	2.520	2.520
Forklift Operatörü	10.381	1	2.489	2.490
Plastik İşlemeci	590	-	2.478	2.478
Hasta Ve Yaşlı Bakım Elemanı	2.306	808	1.643	2.451
Bahçe Bakım Elemanı	177	1.401	968	2.369
Cnc Torna Tezgâhı Operatörü	7.899	-	2.367	2.367
Akaryakıt Satış Elemanı (Pompacı)	6.806	4	2.262	2.266
Plastik Enjeksiyon Üretim Elemanı	6.762	-	2.262	2.262
Hasta Kabul-Kayıt Görevlisi	390	-	2.249	2.249
Bankacılık Meslek Elemanı	2.356	-	2.245	2.245
Kuruyemiş Paketleme İşçisi	2.451	-	2.230	2.230
İnsan Kaynakları Yönetimi Meslek Elemanı	804	-	2.199	2.199
Gemi Ön İmalat Ve Montaj Elemanı	2.978	-	2.186	2.186
Diğer Sağlık Personeli	2.136	-	2.183	2.183
Kahve Ve Kakao Hazırlayıcısı (Barista)	2.828	-	2.161	2.161
Kadın Giyim Modelist Yardımcısı	2.636	-	2.153	2.153
Piliç Kesim Ve İşleme Elemanı	1.859	-	2.097	2.097
Seri Üretim Tezgah Operatörü	795	-	2.093	2.093
Dokuma Makineleri Operatörü / Dokumacı	3.843	-	2.081	2.081
Kalite Kontrolcü-Tekstil	3.592	-	2.072	2.072
Lojistik Meslek Elemanı	161	-	2.030	2.030
Satış Görevlisi	2.060	7	2.023	2.030
Pazarlamacı	4.769	-	2.025	2.025
Ahşap Mobilyacı	2.545	52	1.957	2.009
Muhasebeci	5.140	10	1.862	1.872
Servis Komisi	5.050	35	1.816	1.851
Tuğla İmal İşçisi	1.837	-	1.826	1.826
Plastik Mamuller İmal İşçisi	3.056	-	1.825	1.825
Bisküvi İmalat İşçisi	4.958	-	1.815	1.815
Yazılım Geliştiricisi	967	6	1.794	1.800
Satış Temsilcisi / Plasiyer	4.344	-	1.682	1.682
Tur Operatörü	1.601	-	1.673	1.673
Telefon Santral Operatörü	168	5	1.628	1.633
Elektrik Teknisyeni	4.399	266	1.339	1.605
Nitelik Gerektirmeyen Meslekler	691.741	10.450	393.424	403.874
Diğer Meslekler	480.635	9.251	220.751	230.002
TOPLAM	1.923.951	24.083	1.268.451	1.292.534

Kaynak: İŞKUR, 2023b

Tablo 1'de gösterilen meslekler ve istihdam edilen kişi sayıları incelendiğinde; özel sektör tarafından istihdamın daha fazla olduğu görülmektedir. İŞKUR, piyasanın ihtiyaç duyduğu işgücünün karşılanmasında aracılık eden bir kurumdur. 2021 yılında iş gücü talep edilen mesleklere bakıldığında en fazla ihtiyaç duyulan ve yine en fazla istihdam edilen işgücünün nitelik gerektirmeyen meslekler

olduğu görülmektedir. İŞKUR, nitelik gerektirmeyen meslekleri “raf istifleme işi”, “diğer madenciler ve taş ocakçılar”, “çöpçüler” ve “kuryeler, paket dağıtıcıları ve bavul taşıyıcıları” olarak belirtmektedir (İŞKUR, 2023d).

2021 yılında seksenin üzerinde mesleki eğitim kursu düzenlenmiştir. Bu kurslara 101 bin 501 kişi katılmıştır. Düzenlenen kurslar ve kurslara katılanların cinsiyete göre dağılımı Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. 2021 Yılı Mesleki Eğitim Kurslarına Katılanların Dağılımı

Meslek Kursları	Erkek	Kadın	Toplam
Dokuma Konfeksiyon Makineci	5.548	9.376	14.927
Kadın Giyim Modelist Yardımcısı	1.053	4.218	5.271
Düz Dikiş Makineci	1.009	1.762	2.771
Ev Tekstili Ürünleri Hazırlama Elemanı	221	2.320	2.541
Müşteri Hizmetleri Görevlisi/Asistanı	586	1.861	2.447
Giysi Tadilatçısı	235	1.651	1.886
El Nakışçısı	20	1.555	1.575
Aşçı Yardımcısı	175	1.267	1.442
Montaj İşçisi (Havalı Tornavida)	1.283	21	1.304
Çağrı Merkezi Müşteri Temsilcisi	354	648	1.302
Erkek Üst Giysileri Dikim Elemanı	492	780	1.272
Trikotajcı/Endüstriyel Örmeci	344	842	1.186
Bindallı (Üç Etek) Yapımcısı	4	1.123	1.127
Yöresel Kilim Dokuyucusu	19	1.097	1.116
İç Giyim Konfeksiyon Makineci	245	848	1.093
Makineci (Dikiş)	77	1.010	1.087
Erkek Dış Giysileri Dikimi Elemanı	284	705	989
Şiş Ve Tığ Örucülüğü İle Oyuncak Bebek Yapımcısı (Amigurumi)	0	931	931
Çoban/Sürü Yönetim Elemanı (Küçükbaş Hayvan)	648	245	893
Deri Konfeksiyon Makinecisi	295	560	855
Çağrı Merkezi Elemanı	195	658	853
Halı Dokuyucu (El Tezgahı)	3	833	836
Kadın Dış Giysileri Dikim Elemanı	103	728	831
Lojistik Elemanı	449	316	765
Makine Nakışçısı	11	744	755
Kablo Ağı Bantlama Elemanı	421	327	748
Müşteri Temsilcisi	133	605	738
Dikiş Makinesi Operatörü-Kumaş	205	476	681
Çocuk Bakıcısı/Çocuk Bakım Elemanı	13	665	678
Saç Bakım Ve Yapımcısı	15	607	622
Kadın Üst Giysileri Dikim Elemanı	46	561	607
Nokta Kaynak İşçisi	574	25	599
Taki İmalatçısı	34	565	599
Akrilik İplik Üretim İşçisi	385	180	565
Bahçıvan	445	115	560
Koruyucu Kıyafet Dikişçisi	7	545	552
Yöresel Bez Dokumacısı	29	522	551
Perakende Satış Elemanı (Gıda)	284	244	528
Temel İmalat (Talaşlı) Ve Montaj Eleman	406	117	523
Şiş Ve Tığ Örgücü	0	522	522

(Tablo 2'nin devamı)			
Meslek Kursları	Erkek	Kadın	Toplam
Bakır İşleme Ve Süslemecisi	16	505	521
Tarak İşçisi-Trikotaj	225	265	490
Model Makineci (Yuvarlak Örme Hazır Giyim Ve Ev Tekstil)	188	296	484
Seramik İmal İşçisi	203	277	480
Bünyan Halı Dokumacısı	4	470	474
Model Makineci (Dokuma, Hazır Giyim Ve Ev Tekstili)	87	378	465
Bilgisayar Destekli Muhasebe Görevlisi	57	400	457
Hereke / İpek Halı Dokumacısı	0	455	455
Kablo Montaj İşçisi	202	251	453
İğne Oyacısı	0	445	445
Market Elemanı	303	139	442
Saç Şekil Verme Teknikleri Uygulayıcısı	4	426	430
Konserve Üretim Elemanı	8	419	427
Bilgisayar İşletmeni (Operatörü)	103	323	426
Çini İşlemecisi	12	409	421
Kadın Giysileri Dikim Elemanı	17	387	404
Yazılım Geliştiricisi	265	138	403
Temel Metal Şekillendirme Elemanı	351	41	392
Yöresel Gıda Ürünleri Üretim Elemanı	0	389	389
Otomotiv Montajcısı	273	111	384
Dekoratif Ev Aksesuarları Hazırlama Elemanı	0	382	382
Perakende Satış Elemanı (Tezgâhtar)	198	170	368
Tığ Örgücü	0	360	360
Plastik İşlemeci	80	275	355
Epoksi Takı Ve Dekoratif Ürünler Yapımcısı	0	351	351
Örtü Altı Sebze Yetiştiricisi	20	330	350
Ahşap Hediyelik Eşya Yapımcısı	24	315	339
Yatak Odası Tekstili Hazırlama Elemanı	0	337	337
Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi Elemanı	4	332	336
Ticaret Sekreteri	91	241	332
Bahçe Bakım Elemanı	162	167	329
Pasta Yapım Ve Sunum Elemanı	16	312	328
Metal Mamuller Montaj İşçisi	295	31	326
Arıcı	135	191	326
Sanayi Makineci	18	300	318
Aşçı (Yöresel Mutfak)	2	311	313
Örgü Makinası Operatörü	173	136	309
Çoban/Sürü Yönetim Elemanı (Büyükbaş Hayvan)	216	79	295
Kompleci (Yuvarlak Örme Makinesi Operatörü)	80	210	290
Sekreter	99	187	286
Ahşap Boyama Ve Vernikleme Elemanı	69	214	283
Kilim Dokuyucu (El Tezgâhı)	0	282	282
Tıbbi Ve Aromatik Bitkiler Yetiştiricisi	67	215	282
Sepet Örücü	0	272	272
Diğer	7.856	17.926	25.782
TOPLAM	28.573	72.928	101.501

Kaynak: İŞKUR, 2023e

İşveren tarafından talep edilen işgücünün hızlı ve etkin bir şekilde karşılanması için kurum tarafından mesleki eğitim kursları düzenlenmektedir. Tablo 2'de görüldüğü üzere en fazla kursiyerin

katıldığı meslek kursu “dokuma konfeksiyon/makineci” mesleğidir. Kadın kursiyerlerin açılan tüm mesleki eğitim kurslarına katılım gösterdiği görülmektedir. Erkek kursiyerlerin ise dokuma, örgü, tekstil ve dekoratifle ilgili mesleki eğitim kurslarına hiç katılmadıkları anlaşılmaktadır.

İŞKUR, kendisine başvuru yapanları farklı yöntemlerle istihdam etmektedir. 2000 yılında işgücü yerleştirme kurslarına katılarak kurum aracılığıyla istihdam edilenlere ilişkin bilgiler Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. 2000 Yılı İstihdam Edilen Kişi Sayısı

	Erkek	Kadın	Toplam
Açık İşler	152.667	43.005	195.672
Kuruma Yapılan Başvuru	586.540	181.846	768.386
İşe Yerleştirmeler	143.099	42.511	185.610 (%24)
Devreden İşsizler	591.919	138.577	730.496
İşgücü Yetiştirme Kurslarına Katılanlar	1069	2414	3.483 (%2)

Kaynak: İŞKUR, 2023c

2000 yılı içinde kuruma yapılan başvuru ve istihdam edilenlerin sayısına bakıldığında erkeklerin fazla olduğu görülmektedir. Yine kurum tarafından ilan edilen açık işler yanında, istihdam edilmek isteyen kişi sayısı 768 bin 386’dır. Tablo 3’te görüldüğü üzere açık işlerin toplamı ise 195 bin 672’dir. Dolayısıyla kurum, başvuran kişilerin %24’ünü işe yerleştirebilmiştir. 2000 yılı içinde işe yerleştirilenlerin sayısı 185 bin 610 iken, işgücü yetiştirme kurslarına katılarak istihdam edilenlerin sayısı 3 bin 483 kişidir. Bu anlamda 2000 yılında işgücü yetiştirme kurslarına katılanlar toplam istihdam edilenlerin %2’sini oluşturmaktadır.

İŞKUR her eğitim düzeyindeki kişilere kurs imkânı sağlamaktadır. Tablo 4’te 2021 yılında işe yerleşenlerin eğitim düzeylerine yönelik bilgiler yer almaktadır.

Tablo 4. 2021 Yılı İşe Yerleşenlerin Eğitim ve Cinsiyete Göre Dağılımı

	Kadın	Erkek	Toplam	Yüzdeler Oranlar
Okur/Yazar Olanlar	12.337	29.442	41.779	% 3,2
İlköğretim	167.104	376.734	543.838	% 42
Ortaöğretim	145.323	279.084	424.407	% 33
Önlisans	66.006	66.597	132.603	% 10
Lisans	69.968	70.582	140.550	% 11
Yüksek Lisans	2.407	2.431	4.838	% 0,4
Doktora	67	85	152	% 0,01
TOPLAM	464.683	827.851	1.292.534	% 100

Kaynak: İŞKUR, 2023b

İŞKUR tarafından 2021 yılı içinde işe yerleştirilenlerin eğitim durumunun gösterildiği Tablo 4’e göre; yaklaşık olarak 280 bin kişinin yükseköğretim mezunu olduğu görülmektedir. Eğitim durumuna göre en fazla ilköğretim mezunu kişilerin istihdam edildiği anlaşılmaktadır. Bu kapsamda yükseköğretim kurumlarından mezun olanların kurum tarafından istihdam edilme oranı %21,41 olarak gerçekleşmiştir. %42’lik oranla en fazla istihdam edilenlerin ilköğretim mezunu olduğu görülmektedir.

Tablo 5'te de 2000 yılında kurum aracılığıyla istihdam edilenlerin eğitimlerine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Tablo 5. 2000 Yılı İşe Yerleşenlerin Eğitim ve Cinsiyete Göre Dağılımı

	Kadın	Erkek	Toplam	Oranlar
Okuma/Yazma Bilmeyenler	90	371	461	% 0,24
Okur/Yazar Olanlar	161	495	656	% 0,35
İlköğretim	37.159	119.238	156.397	% 84,2
Ortaöğretim	1.206	9.248	10.454	% 5,6
Sanat Orta	22	32	54	% 0,03
Lise	2.967	7.854	10.821	% 5,8
Sanat Lise	266	4.259	4.525	% 2,4
Önlisans	208	489	697	% 0,4
Lisans	432	1.113	1.545	% 0,8
TOPLAM	42.511 (%23)	143.099 (%77)	185.610	% 100

Kaynak: İŞKUR, 2023c

2000 yılında kurum tarafından istihdam edilenlerin cinsiyet dağılımı incelendiğinde erkek istihdam oranı %77 iken, bu oran kadınlar da %23 şeklinde gerçekleşmiştir. Yükseköğretim mezunu istihdam oranı %1,2'dir. Bu yılda en fazla %84,2 oranla ilköğretim mezunu olanlar istihdam edilmiştir. Sanat okullarından mezun olanların istihdam oranı ise %2,5 olarak gerçekleşmiştir.

İŞKUR farklı eğitim düzeylerini dikkate aldığı gibi farklı yaş düzeylerindeki kişileri de istihdam etmiştir. 2021 yılında kurum aracılığıyla istihdam edilenlerin yaş aralıkları Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6. 2021 Yılı İşe Yerleşenlerin Yaş Dağılımları

Yaş Aralıkları	Erkek	Kadın	Toplam	Oranlar
15-24	298.028	197.865	495.893	% 38
25-29	170.901	87.053	257.954	% 20
30-34	108.987	50.487	159.474	% 12,3
35-39	82.288	45.752	128.040	% 10
40-44	69.751	41.266	111.017	% 8,5
45-49	46.668	25.085	71.753	% 5,5
50-54	29.137	10.957	40.094	% 3,1
55-59	15.878	4.778	20.656	% 1,5
60-64	4.761	1.117	5.878	% 0,4
65+	1.452	323	1.775	% 0,1
TOPLAM	827.851	464.683	1.292.534	%100

Kaynak: İŞKUR, 2023b

2021 yılı içinde kurum tarafından istihdam edilenlerin yaş dağılımları incelendiğinde, en fazla 15-24 yaş arası olanların işe yerleştiği görülmektedir. 2000 yılından farklı olarak 2021 yılında kurum tarafından yaş aralıkları değiştirilmiştir. Yaş aralıkları arttığında mesleklere göre istihdamın da azaldığı görülmektedir. Tablo 6'da görüldüğü gibi erkek istihdamının, kadın istihdamından daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. 15-24 yaş grubundakilerin, toplam işe yerleşenlerin %38'sini oluşturmaktadır. Bu yaş grubuna bir üst yaş grubu da eklendiğinde oran %58 olmaktadır. Bu anlamda kurum tarafından istihdam edilenlerin en fazla genç nüfus olduğu görülmektedir.

2000 yılında da benzer şekilde farklı yaş gruplarındaki kişilerin istihdam edildiği görülmektedir. Tablo 7’de kurum aracılığıyla işe yerleştirilenlerin yaş dağılımları yer almaktadır.

Tablo 7. 2000 Yılı İşe Yerleşenlerin Yaş Dağılımları

Yaş Aralıkları	Erkek	Kadın	Toplam	Oranlar
15-19	2.591	1.759	4.350	% 2,3
20-24	22.104	3.850	25.954	% 14
25-29	94.773	34.459	129.232	% 69,6
30-34	12.769	1.508	14.277	% 7,7
35-39	6.104	541	6.545	% 3,5
40-44	2.949	245	3.194	% 1,7
45-65	1.734	139	1.873	% 1
65+	75	10	85	% 0,04
TOPLAM	143.099	42.511	185.610	% 100

Kaynak: İŞKUR, 2023c

2000 yılında kurum tarafından işe yerleşenlerin yaş dağılımları incelendiğinde, istihdam edilenlerin % 69’6’sının 25-29 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Yaş aralıkları arttıkça kurum tarafından işe yerleşenlerin azaldığı anlaşılmaktadır. Yaş gruplarına göre; genç nüfus olarak nitelendirilen yaş aralıklarının toplamına bakıldığında, %85,6’lık oranla en fazla genç nüfusun istihdam edildiği görülmektedir.

2021 yılında mesleki eğitim kursuna katıldığı için istihdam edilen toplam kişi sayısı 101 bin 501’dir. İstihdam edilenlerin cinsiyetine göre dağılımı Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8. 2021 Yılı Mesleki Eğitim Kurslarına Katılanların Cinsiyete Göre Dağılımı

Açılan Kurs Sayısı	Mesleki Eğitim Kurslarına Katılanlar				
	Sayı			Oran	
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
5.027	28.573	72.928	101.501	% 28	% 72

Kaynak: İŞKUR, 2023b

2021 yılında kurum tarafından düzenlenen mesleki eğitim kurslarına katılanların gösterildiği Tablo 8’de, kadınların erkeklerden daha fazla olduğu görülmektedir. Mesleki eğitim kursuna katılanların %28’i erkek, % 72’si de kadındır. Kurum tarafından 2021 yılında doksana yakın meslekle ilgili toplam 5 bin 207 kurs açıldığı anlaşılmaktadır.

2000 yılında ise işgücü yetiştirme kursuna katılanlara ilişkin bilgiler Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9. 2000 Yılı İşgücü Yetiştirme Kurslarına Katılanların Cinsiyete Göre Dağılımı

İşgücü Yetiştirme Kurslarına Katılanlar				
Sayı			Oran	
Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
1.069	2.414	3.483	% 31	% 69

Kaynak: İŞKUR, 2023c

2000 yılında kurumun düzenlediği işgücü yetiştirme kurslarına toplam 3 bin 483 kişi katılmıştır. Kadınların fazla olduğu işgücü yetiştirme kurslarına katılanların %31'i erkek, %69'u kadındır.

2021 yılı içinde işverenler tarafından İŞKUR'a yapılan ve ihtiyaç duyulan işgücü talebine yönelik ilan edilen açık iş sayıları Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10. 2021 Yılı Açık İşler ve Karşılanan İşe Yerleştirmeler

	Kamu	Özel	Toplam	Oran
Açık İşler	20.214	1.903.737	1.923.951	
Karşılanan İşe Yerleştirmeler	24.083	1.268.451	1.292.534	%67

Kaynak: İŞKUR, 2023b

Tablo 10'a göre; kamu ve özel sektörün, İŞKUR'a toplam 2 milyona yakın çalışan başvurusu yaptığı görülmektedir. Ancak iş arayanların tercihlerine bakıldığında, ilan edilen bazı işlerin tercih edilmediği anlaşılmaktadır. Çünkü ihtiyaç duyulan istihdamın hemen hemen 630 bininin boş kaldığı görülmektedir. İhtiyaç duyulan iş gücü ve kurum tarafından ilan edilen işlere yönelik istihdam edilme oranı %67 olarak gerçekleşmiştir.

2000 yılında ise istihdam edilme oranının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. 2000 yılına ilişkin açık işler ve karşılanan işe yerleştirmeler Tablo 11'de gösterilmiştir.

Tablo 11. 2000 Yılı Açık İşler ve Karşılanan İşe Yerleştirmeler

	Kamu	Özel	Toplam	Oran
Açık İşler	152.667	43.005	195.672	
Karşılanan İşe Yerleştirmeler	108.624	76.986	185.610	%95

Kaynak: İŞKUR, 2023c

2000 yılı verilerine bakıldığında ise; taleplerin karşılanma oranı %95 olarak gerçekleşmiştir. 2000 yılında kamu sektörünün İŞKUR'a özel sektörden daha fazla açık iş ilanı verdiği görülmektedir. Karşılanan işe yerleştirmelere bakıldığında da kamu sektörünün özel sektöre göre daha fazla işgücü istihdam ettiği anlaşılmaktadır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Az gelişmiş ve gelişmekte olan her ülkede olduğu gibi Türkiye'de de yoksulluk önemli ve çözülmesi gereken sorunlar arasındadır. Yoksulluk olgusu oldukça karmaşık, birbiriyle bağlantılı ve neden sonuç ilişkisi içinde olan unsurları kapsamaktadır. Farklı sebeplere ilişkin ortaya çıkan bir 'sonuç' olması yanında, istenilmeyen toplumsal olumsuzlukların doğmasına da 'neden' olabilmektedir.

Türkiye'de yoksulluğun başlıca nedenleri; gelir dağılımındaki adaletsizlik, enflasyon, istihdam yetersizliği, işsizlik, sosyal güvenceden mahrum olma, tasarrufa bağlı birikim yapamama gibi temel makro ve mikro sebeplerdir. Bunların yanı sıra göç olgusu da yoksulluğa etki eden unsurların başında gelmektedir. Çünkü göç, doğal olarak kent yoksulluğunu olumsuz anlamda tetikleyen sebeplerin

başında gelmektedir. Bu anlamda kent yoksulluğunu yalnızca bir gelir eksikliği olarak görmemek gerekmektedir. Beraberinde başka problemler de ortaya çıkarmaktadır. Bunlar; gecekondulaşma, kentsel uyumsuzluk, sosyal marjinallik, işsizlik, kayıt dışı istihdamda artış, sağlıksız çevre, kentsel şiddet, sokak çocuklarında artış, kadın veya dezavantajlı grupların sorunlarıdır. Genel anlamdaki bu sorunlara ek olarak düzenli bir işi ve gelirin olmaması ve sosyal güvenceye sahip olmamasından ötürü bireyler, sağlıksız koşullarda yaşamak zorunda kalmaktadır. Kamusal hizmetlerden yararlanma düzeyleri oldukça düşüktür. Zayıf veya yeteri kadar beslenememelerine bağlı olarak sağlık sorunları yaşarlar. Eğitim düzeyleri düşüktür. Birikim yapma imkânları yoktur ya da çok azdır. Güvensizlik duygusuyla gelecek kaygısı taşıdıklarından suça meyil edebilirler. Tüm bu sebepler neticesinde dışlanma ve ayrımcılık yaşayabilirler ya da kendilerinde böyle bir algı doğabilir. Yoksulluğun bir sonucu olarak ortaya çıkan sosyal dışlanma unsurları da yoksulluk olgusuyla da örtüşmektedir.

Mesleki eğitim kursları, kişilere kabiliyetleri ve istekleri doğrultusunda geçerliliği olan bir mesleği öğretmek için İŞKUR tarafından, ülkemizin nitelikli insan gücünü, işsizliği ve buna bağlı olarak yoksulluğu önlemek amacıyla düzenlenmektedir. İŞKUR, kamu ve özel sektör kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler gibi çeşitli kurum ve kuruluşlarla işbirliği yaparak ve onların ihtiyacı doğrultusunda mesleki eğitim kursları düzenlemektedir. 2000 yılında işgücü yetiştirme kursları olarak adlandırılan program, 2021 yılında mesleki eğitim kursları şeklinde adlandırılmaktadır.

İŞKUR tarafından düzenlenen kurslara bakıldığında yirmi sene öncesinde yani 2000 yılında 19 meslek alanında işgücü yetiştirme kursu düzenlenmişken, 2021 yılında yaklaşık 90 meslek dallında mesleki eğitim kursu düzenlenmiştir. Bu kurslar neticesinde 2000 yılında 3 bin 483 kişi, 2021 yılında 101 bin 501 kişi istihdam edilmiştir. İstihdam edilenlerin cinsiyet, eğitim ve yaş durumlarına bakıldığında, daha çok genç nüfusun istihdam edildiği görülmektedir. Eğitim durumuna göre ise kişilerin eğitim düzeyi yükseldikçe kurslara başvuru oranının azaldığı anlaşılmaktadır. Yine kursiyerlerin büyük bir bölümünün ise kadınlardan oluştuğu görülmektedir. 2000 yılında istihdam edilenlerin %69'u kadın iken, 2021 yılında kadınlarda bu oran %72'ye yükselmiştir. Erkeklerde istihdam edilme oranında ise düşüş yaşanmıştır. 2000 yılında erkek istihdam oranı %31 iken, 2021 yılında bu oran %28'e gerilemiştir.

Kurum tarafından istihdam edilenlerin eğitim durumlarına bakıldığında yirmi yıllık süreçte farklılıkların olduğu açıkça görülmektedir. En dikkat çekici olanı ise, herhangi bir eğitim kurumunun diplomasına sahip olmayan, ilkokul düzeyinde bir okulu dahi bitirmemiş ancak okuma-yazma bilenlerin istihdam edilme oranında ve sayısındaki artıştır. 2000 yılında sadece okuma yazma bilenlerin istihdam edilme oranı %0,24 iken, bu oran 2021 yılında %3,2 olarak gerçekleşmiştir. 2000 yılında istihdam edilenlerin %84'ünün ilköğretim mezunu olduğu görülmektedir. 2021 yılında ise ilköğretim mezunlarında bu oran %42'ye düşmüştür. Yirmi yıllık süreç içerisinde ilköğretim mezunlarının istihdamında yarı yarıya bir düşüş olsa da gerçekleşen oran hiç de az değildir. Bunun yanında sayıca artışın olduğu da görülmektedir. Diğer yandan yükseköğretim mezunlarının

istihdamında belirgin bir artış olmuştur. %1,2'den yirmi yılın sonunda %21'e yükselmiştir. Burada dikkat çekilmek istenen husus; istihdam edilenlerin, mesleki eğitim kurslarına katılarak iş gücüne katılmalarıdır. Dolayısıyla yükseköğretim mezunu olanlar, istihdam edilirken ya mezun oldukları programla ilgili meslek kurslarına katılmakta ya da işe yerleşebilmek için mezun olduğu program dışında yeni bir mesleki eğitim kursu alma ihtiyacı içine olmaktadır.

Kurum tarafından istihdam edilenlerin yaş dağılımları incelendiğinde 15-34 yaş aralığının yoğun olduğu görülmektedir. 2000 yılı ile 2021 yılı yaş aralıklarında değişiklik yapılmıştır. İstihdam edilenlerin genel olarak genç nüfus olduğu anlaşılmaktadır. Bu anlamda 2000 yılında %85 istihdam oranına sahip olan genç nüfus oranı, 2021 yılında %58 olarak gerçekleşmiştir. Bu orana göre genç nüfus istihdamında sanki bir azalma olmuş gibi okunabilir. Ancak yaş aralıklarının ve genç nüfusun sayıca artış göstermesinin yanında 30 yaş üstü kişilerin de kurslara katılımının artması, %58'lik genç nüfus istihdamının önemini ortaya çıkarmaktadır. Bununla birlikte 2021 yılında yaş aralıklarında yapılan değişiklikle, ilk sıradaki yaş grubunda yer alan genç nüfusun öğrenci statüsünde olması ve henüz iş gücüne katılım sağlamak için iş aramamasından dolayı söz konusu oranların içine dâhil edilmemektedir.

İŞKUR tarafından düzenlenen mesleki eğitim kurslarına katılımın düşük olduğu anlaşılmaktadır. Kurs bitiminde, her ne kadar istihdam 'garanti' ediliyor olsa da katılım düşük kalmıştır. 2000 yılında bu oran %1,8 iken, 2021 yılında %7,8 olarak gerçekleşmiştir. Mesleki eğitim kurslarının tercih edilmemesinin, iki temel sebebi söz konusudur. Bunlardan ilki, iş bitim süresinin yani istihdamın biteceği tarihin belli olmasıdır. Çünkü mesleki eğitim kursları sadece belli konularda ve geçici olarak istihdam edilmek üzere verilmektedir. İstihdam süresi 120 günden az olmamak üzere, mesleki eğitim kursu süresinin en az üç katına kadardır. İş bittikten sonrasında ise, kursta alınan eğitimin konusunu oluşturan 'iş' bittiği için, otomatik olarak istihdam edilme de bitmiş olmaktadır. Yine işgücü talep eden ile İŞKUR arasında uygulanan protokol sadece bu süreleri içermektedir. İkincisi ise açılan eğitim kurslarının, kişilerin ilgi, beklenti ve geçmiş deneyimleriyle örtüşmüyor olmasıdır. Ancak kurum tarafından, hemen hemen her meslek dalında açılan eğitim kursunun olması ikinci olasılığı düşük kılmaktadır. Bununla beraber mesleki kursların açılması sürecinde, hangi alanlarda kursların açılacağı hususunda kurum, diğer paydaşlardan öneri almakta ve buna göre kurs programları oluşturulmaktadır.

Kurum tarafından işe yerleştirmeler bakımından 2021 yılında 2000 yılına göre belirgin bir değişikliğin yaşandığı görülmektedir. Dikkat çekici en önemli husus, kurum tarafından istihdam edilme oranlarında kamu sektöründe istihdam edilme oranının oldukça düşmüş olmasıdır. 2000 yılında kurum tarafından kamuda istihdam edilme oranı %58,5 iken, bu oran 2021 yılında %1,8 olarak gerçekleşmiştir. Ancak burada göz önünde bulundurulması gereken husus, kamu tarafından, kuruma bildirilen iş gücü talebinin de önemli ölçüde düşmüş olmasıdır. Örneğin 2000 yılında kamudan, kuruma bildirilen talep %78 iken, 2021 yılında bu talep %1'dir. Özel sektörün ise; 2000 yılında

kuruma bildirerek ilan ettiği iş gücü talebi oranı %21 iken, 2021 yılında bu oran %98 olarak gerçekleşmiştir.

Kamu ve özel sektörün ihtiyaç duyduğu iş gücünün ilan edilmesinde ve işe yerleştirilmesinde adeta aracı kurum olarak görev yapan İŞKUR verilerine göre, 2000 yılında talep edilen işgücünün karşılanma oranı %95 olarak gerçekleşmiştir. 2021 yılında iş gücü talebinin karşılanma oranı ise %67'dir. Bu durum aslında yoksullukla mücadelede kişilerin de tercihlerinin etkili olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Ancak yukarıda tanımlanan yoksulluk çeşitleri dikkate alındığında; bir işte çalışıyor olmak ya da olmamak veya istihdam ediliyor olmak ya da olmamak yoksulluk ile tanımlanacak bir unsur değildir. Bu durumun tarifi "geçim sıkıntısı" ile yapılabilir. Çünkü geçmişte olduğu gibi günümüzde de pek çok kere, özellikle siyasiler tarafından kişilerin işe yerleştirilmesi, istihdam edilmesi veya istihdam olanaklarının geliştirilmesi yoksullukla mücadele biçimi olarak dile getirilmektedir. Ancak yoksulluk tanımlarından hareketle ortaya çıkan durum göstermektedir ki; bir kişinin istihdam ediliyor olması, onun yoksul olmadığı anlamına gelmemektedir. Ancak yarattığı istihdam imkânlarıyla kişilerin ekonomik anlamda "geçim"ine olanak sağladığı için mesleki eğitim kurslarının mutlak yoksulluğu önlediği söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Altan, Ö, Z. (2004). *Sosyal politika dersleri*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Bıçkıcı, D. ve Özgökçekler, S. (2009). A conceptional examination of urban poverty: Underclass or ghetto poverty? *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 2(56), 393-407.
- Coudouel, A. (2002). *Poverty measurement and analysis. handbook on poverty and inequality*. The World Bank Printing.
- Demiral, M. ve Tutar, E. (2007). Türkiye’de gelir dağılımının iyileştirilmesi ve yoksullukla mücadele sürecinde STK’ların önemi. 4. *Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi Küresel Yoksulluk Bildiriler Kitabı* içinde (350-368. ss.). Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Yayını.
- Erdem, T. (2003). *Yoksulluk üzerine sosyolojik bir çalışma: Ankara kent yoksulları*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gündoğan, N. (2008). *Türkiye’de yoksulluk ve yoksullukla mücadele*. ATO Yayınları.
- Hacımahmutoğlu, H. (2009). *Türkiye’deki sosyal yardım sisteminin değerlendirilmesi*. DPT Yayın No: 2803.
- Kaynak, M. (2007). *Kalkınma iktisadı*. Gazi Kitabevi Yayını.
- Meriç, H. (2011). *Ankara Keçiören belediyesi meslek edindirme kurs merkezlerinde düzenlenen takı tasarımı ders programının incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özcan, A. ve Karakılçık, Y. (2007). Kent yoksulluğunun sürdürülebilir kentsel gelişme hareketleri çerçevesinde değerlendirilmesi. 4. *Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi Küresel Yoksulluk Bildiriler Kitabı* içinde (458-473. ss.). Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Yayını.
- Öztürk, Ş. (2008). Kırsal yoksulluk ve neo-liberal ekonomi politikaları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi-The Journal of International Social Research*. 1(5), 605-634.
- Sapancalı, F. (2003). *Sosyal dışlanma*. Dokuz Eylül Yayınları.
- Seyyar, A. (2005). *Sosyal siyaset açısından yoksullukla mücadele*. http://www.sosyalsiyaset.net/documents/yoksulluga_karsi_mucadele.htm
- Subaşı, B. (2016). *Mesleki eğitim kurslarının halkla ilişkiler faaliyetlerinin incelenmesi: Erbaa sanat ve mesleki eğitim kursu (esmek) örneği*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Avrasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
- Şenses, F. (2013). *Küreselleşmenin öteki yüzü yoksulluk*. İletişim Yayınları.
- Temiz, M. (2009). *Halk eğitim merkezlerinde görevli mesleki-teknik ve sosyal-kültürel kursları öğretmenlerinin öz yeterlilik düzeylerinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Tez, E. (2014). *Halk eğitim merkezleri nakış kurslarına ve tercih nedenlerine ilişkin kursiyer görüşleri (Ankara ili örneği)*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- The World Bank. (2023). *Poverty and inequality platform*. <https://pip.worldbank.org/home>
- TÜİK (2022, Mayıs). *Gelir ve yaşam koşulları bülteni*, [Basın bülteni]. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Gelir-ve-Yasam-Kosullari-Arastirmasi-2021-45581>
- Türkiye İş Kurumu. (2023a). *Mesleki eğitim kursları*. <https://www.iskur.gov.tr/is-arayan/aktif-isgucu-programlari/>

- Türkiye İş Kurumu. (2023b). *2021 yılı istatistik tabloları*. <https://www.iskur.gov.tr/kurumsal-bilgi/istatistikler>
- Türkiye İş Kurumu. (2023c). *2000 yılı istatistik tabloları*. <https://www.iskur.gov.tr/kurumsal-bilgi/istatistikler/>
- Türkiye İş Kurumu. (2023d). *Türk meslekler sözlüğü*.
<https://esube.iskur.gov.tr/Meslek/meslek.aspx>
- Türkiye İş Kurumu. (2023e). *Meslek düzeyinde mesleki eğitim kursları*.
<https://www.iskur.gov.tr/kurumsal-bilgi/istatistikler/>
- Ünsal, D. (2013). *İşkur tarafından düzenlenen mesleki eğitim kurslarının kursiyerlerin bireysel kariyer planlamalarına katkısı hakkındaki kursiyerlerin görüşleri*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.